

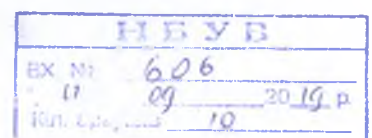
ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Філіппової Наталі Павлівни «Документно-інформаційні ресурси медичної галузі України: теоретичний та прикладний аспекти», подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство

Галузеві системи інформаційно-аналітичного забезпечення, з огляду на яскраво виражену специфіку притаманних їм документно-інформаційних ресурсів, вирізняються між собою за рахунок певних особливостей, актуальність вивчення яких підтверджується вже захищеними дисертаційними дослідженнями на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук із соціальних комунікацій та історичних наук зі спеціальності 27.00.02 – документознавство, архівознавство.

Наприклад, вирішенню теоретичних та практичних питань визначення, описування та класифікації музичних архівних фондів особового походження присвячено дисертацію Л. Г. Тупчієнко-Кадирової (2005). Комплексний документознавчий аналіз нормативно-правових актів як специфічного виду документів та джерела правової інформації знайшов висвітлення у кваліфікаційному дослідженні М. В. Вилегжаніної (2011). Соціально-комунікаційний аспект документально-інформаційного забезпечення туристичної галузі в Україні було досліджено у праці А. Т. Матвієнка (2012). Теоретико-методологічні засади системи документаційного забезпечення торговельної галузі України знайшли ґрунтовне висвітлення у фундаментальному дисертаційному дослідженні О. В. Шевченко (2016). У свою чергу, теоретичні, методичні й організаційні засади розвитку системи електронного діловодства як комунікаційної складової судочинства в судових органах влади України було обґрунтовано в дисертаційній роботі О. О. Вдовіної (2018).

У той же час, як справедливо зазначає дисертант, комунікаційне середовище медичної сфери як складна система, що покликана забезпечити

обмін галузевою інформацією на державному, регіональному та місцевому рівнях, і власне документаційна діяльність медичних установ до сьогодні фактично залишались поза увагою дослідників, хоча історіографія вивчення системи медичних інформаційних ресурсів включає в тому числі й дотичні наукові розробки, які репрезентують результати студіювання окремих складових цієї системи, а отже, мають фрагментарний характер.

Це дозволяє погодитись із твердженням Н. П. Філіппової про важливість та об'єктивну необхідність проведення комплексного документознавчого аналізу, спрямованого на вивчення медичних документно-інформаційних ресурсів як джерел галузевої інформації і складової професійного комунікаційного середовища, та доводить беззаперечну **актуальність теми дисертаційної роботи.**

В якості **об'єкта дослідження** дисертантом логічно визначено документно-інформаційні ресурси медичної галузі, а **предметом** – теоретичні та прикладні аспекти функціонування медичної документації і наукових джерел інформації як складових документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України. Варто відзначити вдалий підхід Н. П. Філіппової до встановлення предметної сфери дослідження, що дозволило коректно сформулювати мету та завдання. **Метою** для дисертанта стало здійснення комплексного аналізу документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України, зокрема процесів їх формування та функціонування в умовах інформатизації. Окреслені здобувачем **завдання дослідження** відповідають поставленій меті, повною мірою охоплюючи задекларовані Н. П. Філіпповою складові документно-інформаційних ресурсів вітчизняної медицини, як теоретичні, так і прикладні аспекти їх вивчення.

До **джерельної бази** дисертантом було залучено нормативно-правові акти України, стандарти, переліки, збірники уніфікованих форм документів, методичні рекомендації, довідково-енциклопедичні видання, бібліографічні та біобібліографічні покажчики, фахові періодичні та продовжувані видання, дисертації і автореферати дисертацій, матеріали науково-практичних

конференцій і семінарів, наукові праці провідних вчених, бази даних та інформаційні ресурси мережі Інтернет за темою дослідження. Множина документів, визначених в якості джерельної бази наукової розвідки, містить суттєву інформацію з проблематики досліджуваного питання та сприяла досягненню мети та реалізації визначених завдань дисертаційної роботи. Поруч з тим, використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання дозволило Н. П. Філіпповій зробити обґрунтовані висновки щодо методики створення документів та їх використання в процесі практичної і наукової діяльності у вітчизняній медичній галузі.

Свідченням **наукової новизни** дисертації слугує запропонований Н. П. Філіпповою документознавчий підхід до характеристики складових системи документно-інформаційних ресурсів медичної галузі, викладення власного бачення трактування поняття «документно-інформаційні ресурси медичної галузі», розробка схеми класифікації документів вітчизняної медицини та визначення практичних рекомендацій для формування стратегії розвитку системи документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України.

Практична значимість дисертації пояснюється можливістю використання теоретичних положень дослідження у практичній діяльності закладів охорони здоров'я, дозволивши оптимізувати процеси їх документаційного забезпечення. Результати кваліфікаційної роботи стануть у нагоді при проведенні наукових досліджень з галузевого документознавства, а також при підготовці кадрів за спеціалізацією «Документознавство та інформаційна діяльність» й в системі підвищення кваліфікації фахівців інформаційної, бібліотечної і архівної справи.

Дисертація Н. П. Філіппової має логічно побудовану **структуру**, що дозволила розкрити тему дослідження та вирішити поставлені завдання. Кваліфікаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, списку публікацій дисертанта, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Анотація (с. 2–11) містить узагальнений стислий виклад основного змісту дисертації, зокрема результатів дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення наукової розвідки здобувача.

Список публікацій дисертанта за темою кваліфікаційної роботи (с. 12–15) охоплює 19 (дев'ятнадцять) наукових праць, у тому числі 5 (п'ять) статей у провідних фахових виданнях України, 1 (одну) статтю у зарубіжному науковому фаховому періодичному виданні (Польща), 13 (тринадцять) матеріалів конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дослідження.

У **вступі** (с. 18–25) Н. П. Філіпповою обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, вказано зв'язок з науковими темами, в рамках яких воно виконувалось, визначено мету і завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, подано відомості про апробацію матеріалів дисертації, публікації здобувача, структуру та обсяг кваліфікаційної роботи.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади дослідження документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України» (с. 26–87) викладено результати історіографічного огляду, аналізу джерельної бази, методологічних засад дослідження та характеристики сутності та складових поняття «документно-інформаційні ресурси медичної галузі».

Н. П. Філіпповою окреслено публікації, що є дотичними до тематики дослідження, та наголошено на важливості наукових праць, у яких відображено результати вивчення документно-інформаційних ресурсів України з точки зору їх соціально-комунікативного значення, аналіз яких дозволив з'ясувати сутність документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України як комунікаційної складової інформаційної інфраструктури вітчизняної медицини.

Досягненню мети та реалізації завдань дисертаційного дослідження Н. П. Філіппової сприяло застосування автором загальнонаукових та спеціальність методів пізнання із дотриманням таких основоположних принципів, як єдності теорії і практики, об'єктивності, конкретності,

підпорядкованості та розвитку, що знайшло в кваліфікаційній роботі належне обґрунтування та вичерпну характеристику.

На основі аналізу значної кількості фахових публікацій у межах наук інформаційно-комунікаційного циклу дисертантом слушно аргументовано актуальність завдання розробки комплексної терміносистеми, що сприятиме визначенню сутності, міждисциплінарного характеру та місця документно-інформаційних ресурсів медичної галузі в загальній вітчизняній інформаційній інфраструктурі. Здобувачем подано визначення базових для розуміння специфіки галузевої системи документно-інформаційних ресурсів понять, серед яких «медична інформація», «медичний документ» та «документно-інформаційна інфраструктура медичної галузі». Прагнення Н. П. Філіппової запропонувати авторське бачення трактування «документно-інформаційних ресурсів медичної галузі» як «сукупності медичних документів, що призначені для інформаційного забезпечення організації охорони здоров'я та медичної науки і є складовою відповідної документно-інформаційної інфраструктури, забезпечуючи функціонування та сталий розвиток медицини» цілком заслуговує на увагу.

Другий розділ дисертації «Медична документація України як складова галузевих інформаційних ресурсів» (с. 88–150) присвячено характеристиці структури вітчизняної медичної документації, класифікації і типології документів сфери охорони здоров'я та аналізу сучасного стану використання засобів інформатизації у системі документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України.

Здобувачем крізь призму об'єктивних передумов формування галузевого документознавства розглядаються суттєві особливості медичних документів, що дозволили автору цілком аргументовано обґрунтувати виокремлення «галузевого документознавства, об'єктом вивчення якого є система медичної документації». Дисертантом окреслено межі цього галузевого відгалуження документознавчої науки, запропоновано визначення його об'єкта, предмета, структури, функцій і кола перспективних документологічних досліджень, серед

яких наголошено на особливій ролі проблематики медичних електронних документів у соціальній інформаційній інфраструктурі України.

Н. П. Філіпповою переконливо доведено, що основним змістовним елементом галузевої системи документно-інформаційних ресурсів слід розглядати документи сфери охорони здоров'я. Спираючись на визначення сутності та складових поняття «система медичної документації», дисертантом надано характеристику структури вітчизняної медичної документації і визначено ключову роль Міністерства охорони здоров'я (далі – МОЗ) України у її формуванні. Підґрунтям запропонованого здобувачем структурного поділу слугують основні напрями діяльності МОЗ України, що регламентовані затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267 Положенням про Міністерство охорони здоров'я України.

Особливу увагу здобувача приділено класифікаційному аналізу системи медичної документації, за результатами якого Н. П. Філіпповою запропоновано схему її класифікації, що покликана сприяти вирішенню «завдання обліку та впорядкування складової системи документно-інформаційних ресурсів вітчизняної медицини, виконуючи роль інструмента забезпечення галузевою інформацією та дозволяючи спростити і підвищити ефективність організації інформаційно-аналітичної діяльності у сфері охорони здоров'я України» (с. 125). Побудована за фasetно-блочним принципом класифікаційна схема передбачає багатоаспектний аналіз медичних документів за наступними специфічними ознаками: рівень (територіальна належність; суб'єкт документування; класи документації (відповідно до Державного класифікатора управлінської документації); назва виду документа; сфера нормативного регулювання; видом медичної допомоги.

Дисертант також розглядає вітчизняний досвід інформатизації галузі охорони здоров'я, визначає нормативно-правову базу реалізації відповідних заходів і роль електронних ресурсів вітчизняної системи охорони здоров'я у контексті формування галузевої системи документно-інформаційних ресурсів. До числа найвагоміших підсумків запровадження заходів з інформатизації

сфери охорони здоров'я України Н. П. Філіппова обґрунтовано відносить впровадження на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери управління МОЗ України, системи електронного документообігу АСКОД і створення та впровадження електронної системи охорони здоров'я eHealth.

У третьому розділі «Наукові джерела інформації у системі документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України» (с. 151–216) автором подано вагомі аргументи вивчення в межах системи галузевих інформаційних ресурсів наукової бібліографічної інформації, розкрито значення консолідованої біобібліографічної інформації для інформаційного забезпечення медичної сфери та подано пропозиції до формування стратегії розвитку системи документно-інформаційних ресурсів медичної галузі України.

Дисертант звертає увагу на беззаперечну взаємозалежність науки і практики, з огляду на яку, здійснюючи комплексний аналіз документно-інформаційних ресурсів медичної сфери, постає необхідність розглядати як документи, що утворюються в процесі діяльності МОЗ України та безпосередньо закладів охорони здоров'я, так і джерела наукової медичної інформації. Н. П. Філіппова справедливо зазначає, що галузеві документно-інформаційні ресурси у комунікаційному середовищі вітчизняної медицини виконують функцію посередника у забезпеченні невід'ємного зв'язку між наукою та практикою, стимулюючи її розвиток і підвищення рівня конкурентоспроможності на світовому рівні.

Не менш переконливим виглядає обґрунтування здобувачем особливого значення наукових джерел біобібліографічної інформації, у яких репрезентовано відомості про людський потенціал і розкривається професійна унікальність представників української медичної сфери. Залучивши до джерельної бази дисертаційного дослідження бібліографічні покажчики діячів вітчизняної медицини, Н. П. Філіпповою було визначено їх місце в репертуарі української біобібліографії та їх інформативний потенціал у складі галузевої системи документно-інформаційних ресурсів України як джерел

акумульованих біографічних і бібліографічних відомостей про представників вітчизняної медицини.

Характеристика ресурсного потенціалу медичних біобібліографічних показників була здійснена здобувачем на основі вибірки з видань, представлених у бібліографічній базі даних «Джерела української біографістики» «Українського національного біографічного архіву» (далі – БД «Джерела»), ведення якої здійснюється зусиллями співробітників Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в межах реалізації стратегічного завдання з формування біобібліографічних інформаційних ресурсів.

Н. П. Філіпповою репрезентовано результати порівняльно-статистичного аналізу 197 медичних галузевих біобібліографічних посібників, представлених у базі даних, який дозволив дослідити розвиток медичної біобібліографії у розрізі поділу на два хронологічні періоди, 1885–1989 рр. та 1990–2013 рр., в межах яких було створено відповідні документи. Застосування комплексного підходу до вивчення характеристик біобібліографічних видань на основі загальної структури документа у вигляді єдності його інформаційної і матеріальної складових дозволило дисертанту проаналізувати персональні бібліографічні показники відповідно до змістового наповнення документів та за їх зовнішніми ознаками. На основі результатів аналізу здобувачем було визначено пріоритетні напрями розвитку документно-інформаційної інфраструктури медичної галузі в Україні на основі розкриття тенденцій галузевої біобібліографічної діяльності.

Позитивним моментом є використання Н. П. Філіпповою табличної форми подання відповідних статистичних відомостей та візуалізація останніх у вигляді діаграм, що спрощує сприйняття переобтяженого кількісними показниками тексту третього розділу кваліфікаційної роботи.

Ознайомлення з матеріалами дисертаційного дослідження дозволяє дійти висновку, що робота Н. П. Філіпповою має належний теоретичний і науково-методичний рівень і виконана самостійно, висвітлюючи власні ідеї та наукові

розробки здобувача. Використання наукових результатів інших авторів у тексті дисертації супроводжується посиланнями на відповідні праці вітчизняних і зарубіжних учених.

У **висновках** (с. 217–221) дисертантом представлено узагальнені результати вирішення дослідницьких завдань, задекларованих у вступній частині кваліфікаційної роботи, логічно завершуючи виклад основного змісту роботи, що гармонійно доповнюється допоміжним матеріалом у вигляді **додатків** (с. 258–315).

Заслуговує на схвалення також спроба Н. П. Філіппової окреслити перспективні напрями подальших наукових розвідок у межах досліджуваної проблематики.

Водночас дисертація не позбавлена й певних недоліків.

По-перше, на наш погляд, дещо перенавантаженим є підрозділ 1.3 дисертації (с. 60–83), в якому автором викладено сутність та складові поняття «документно-інформаційні ресурси медичної галузі». Апелюючи до нормативно-правових актів і державних стандартів дисертантом здійснено доволі ґрунтовний термінологічний аналіз предметної сфери та сформульовано авторське бачення змісту поняття «документно-інформаційні ресурси медичної галузі». Втім, з огляду на дискусійність викладених положень, ці питання все ж потребують залучення фахової спільноти для їх подальшого обговорення.

По-друге, характеризуючи сучасний стан інформатизації сфери охорони здоров'я, дисертант демонструє одностороннє представлення результатів реалізації відповідних заходів, зазначаючи виключно переваги впровадження системи електронного документообігу АСКОД та електронної системи охорони здоров'я eHealth, ігноруючи негативні аспекти їх функціонування у комунікаційному середовищі вітчизняної медицини.

По-третє, дисертанту варто було б принаймні згадати у тексті третього розділу роботи й про інші джерела наукової інформації, окрім біобібліографічних. Серед документів, що в різних формах описують наукові знання, доцільно було також зазначити монографії, фахові періодичні та

продовжувані видання, дисертації, звітну та патентну документацію, підручники і навчальні посібники, стандарти і термінологічні словники.

Втім, ці зауваження мають рекомендаційний характер, не применшуючи значення наукових результатів кваліфікаційного дослідження, та не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

Дисертація «Документно-інформаційні ресурси медичної галузі України: теоретичний та прикладний аспекти» містить науково обґрунтовані положення та результати, виконана на належному рівні та відповідає нормативним вимогам до кваліфікаційних праць, що подаються на здобуття наукового ступеня кандидата наук, викладеним у «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами). Автор дисертації, Філіппова Наталя Павлівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство.

Офіційний опонент
доцент кафедри культурології
та інформаційних комунікацій
Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв,
кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент

